

Medij nije samo poruka

Pile Sead ALIĆ

Na djelu je nešto što bi se moglo odrediti zaboravom osnovne strukture prožimanja medija ljudske komunikacije i samog čovjeka. "Društva su", kaže McLuhan, "uvijek bila više oblikovana prirodnom medija komuniciranja nego sadržajem komunikacije." Tako npr. tehnologija slova unaprijed određuje dječje mišljenje determinirajući prve dječje pokušaje. Što znači prestrukturiranje dječje videnosti i doživljenog svijeta u svijet slova? Koliko abeceda i razbijanje iskustva na simbole glasova razbijenih riječi utječe na kasnije oblikovanje razdvojenih, specijaliziranih, upojedinjenih, razbijenih - civiliziranih, pismene ličnosti?

Na prijelazima velikih tehnoloških i kulturnih cjelina (mehaničko-elektronička npr.) dolazi do velikih konfuzija i osjećaja izgubljenosti. McLuhan smatra da to velikim dijelom proizilazi iz pokušaja da se novi zahtjevi pokušavaju realizirati zastarjelim oruđem i konceptima... U tim se okolnostima mladi lakše snalaze jer su neopretereni utjecajem stare sredine i to je temelj nerazumijevanja među generacijama.

Hegel je govorio o prometjskom dobu heroja, o preuzimanju inicijative, o uzimanju pravde u svoje ruke... sve su to u kontekstu McLuhanovih razmišljanja samo anakronizmi vremena u kojemu egzistira stara ideja privatnosti koja je u osnovi proizvod mehaničke tehnologije. U vremenu smo kada je sve teže zadržati privatnost izoliranog mišljenja i kada je gotovo pa nemoguće djelovati samostalno. Izuzeci samo potvrđuju pravilo naše posvemašnje uključivosti u svijet razmjene informacija u kojemu stari tenkovi i oklopna oružja individualizma i javnosti 19. stoljeća polako ali sigurno odumiru po muzejima, knjižnicama i arhivima.

Nova tehnologija rušeci stare kategorije prostora i vremena ustanovljuje nove principe:

"A PLACE FOR EVERYTHING AND EVERYTHING IN IT'S PLACE"

Najstariji oblik inženjeringa zvan politika u završnim je dionicama odumiranja svog posredovanja u odlučivanju zajednice. Pred vremenom smo sobe kao glasačke kabine, vremena kada neposredna demokracija ima tehnološke osnove za život, u vremenu smo demitologizacije političke mudrosti i znanosti politologije. Istovremeno pred

Opća naznaka kojom McLuhan započinje knjigu Medij je poruka konstatacija je da su promjenjivi svi elementi privatnog i društvenog života: mi sami, obitelj, posao, susjed, odnosi, i to promjenjivi na dramatičan način.

Mediji nas, smatra McLuhan, nadilaze, ali ne u obliku neke nove mitske transcendencije. Mi zapravo živimo u svijetu produzetaka/ekstenzija koje smo sami stvorili, u umjetnoj okolini koju su stvorili naši proizvodi. Mijenjajući okoliš, čovjek mijenja i svoju percepciju svijeta i sposobnosti pojedinih svojih organa i njihove međudnose. Svaki uspješan novi produzetak/ekstenzija nekog od ljudskih organa istovremeno je i novi utjecaj na načine ljudskog mišljenja, rada, organizacije i doživljavanja.

nama je novi pojam javnosti, temeljito oblikovan masovnom kulturom i pretvaranjem potencijalne kritičke publike individuama 19. stoljeća u dječje medijski oblikovane mase. Nesumnjivo da je pasivizacija gledatelja od strane suvremenih televizijski programa bila preduvjet nove demokracije, ali je isto tako riječ o permanentnoj opasnosti koju dokida samo svijest o medijskom posredovanju. Oko je postalo teoretičarem a uho sredstvom za percipiranje zabave... Nekada se vjerovalo onom što se čulo, zatim onome što se vidjelo, da bi u digitalnoj zoni kada je sve moguće inscenirati postalo aktualnim staro heraklitovsko da su oči i uši lažni svjedoci barbarskih duša... Što je u temeljima komunikacije pismom? Slovo za sebe, samostalno, ne predstavlja nikakvu posebnu mogućnost, osim što inicira sistem povezanih znakova koji kao takav može govoriti o svijetu: AS WE BEGIN SO SHALL WE GO kaže McLuhan pronalazeći u tom ustrojstvu pisma metaforu koju proživljavamo svakodnevno, odnosno koju živimo.

Pazimo na koju ćemo nogu ustati, pazimo da ne izgovaramo previše

sjećanje na McLuhana

svoje ime pa ga, kao na nekim otocima, namjerno zamjenjujemo imenima-kaskaderima (kako se vlastita imena ne bi istrošila). Interpretirajući pakutinu na zidu kreiramo pravila sudbinu; vjerujemo da ništa neće ostati nekažnjeno i da je sve s razlogom...

Duzy u tekstu o McLuhanu kaže među ostalim da je mašta i ideologija studentskog pokreta i općenito šezdesetih godina imala velikog utjecaja na McLuhana. Tome samo treba pridodati da se to ne treba odčitati kao problematična činjenica koja stavlja u pitanje pristup.

Vjetera u ledima bilo je i još ima. Djelomice upravo zbog mladih generacija koje jednostavnije prihvaćaju novu sredinu, nove načine komuniciranja, nove tehnološke koordinate. Internet je definitivno podijelio ljude na mladolike sljedbenike nove tehnologije i skeptične zagovornike akademske paučine.

Prisjećajući se nekih diktatorskih nastrojnih vladara i njihovih žučnih emotivno nabijenih govora u kojima su se obračunavali uzduž i poprijeko sa svojim narodom, ne možemo ne vidjeti znakovitost McLuhanovih određenja prošlih i sadašnjih vremena. Nekada smo, smatra McLuhan, živjeli u AKUSTIČNOM PROSTORU, u svijetu emocija, POMOCU intuicije i terora, u kojoj je glavni medij bio GOVOR...

Još 1916. godine Duzy je ustvrdio da "društvo postoji ne samo pomoću prijenosa i pomoću komunikacije, nego također u prijenosu i u komunikaciji..."

Čakre mediologije

Tko je u pravu? Nietzsche koji je ustvrdio kako je sam Bog metav, postmoderna koja detektira kraj vremena naroda i priča, kraj monolitnih hijerarhija, ili - teoretičari medija koji znanje vide kao bitno određeno tehnikom spoznaje odnosno tehnologijom medija posredovanja?

Georges Bataille svojim je kulturološkom usporedbom hrane, omota za poklone i automata za igru između Istoka i Zapada - pokazao dva temeljna kulturna obrasca: zapadni, hijerarhijski ustrojeni s nadnaravnim principima na vrhu i beznačajnom osnovicom (strukturnu koja se ogleda u jelu, igri, poklonima i sl.) i onaj istočni koji simbolizira poličnost, horizontalno komunicaciju, ili na razini jela rečeno: mnogo malih posudica.

Ljotard u svojim pismima s pravom zaključuje kako smo skupo platili nostalgiju za cjelinom, izmirenjem pojma i osjetilnosti, nostalgiju za transparentnim i komunikativnim iskustvom...

Na skupu stručnjaka za propagandu u Kopenhagenu jedan američki kreator sjajne kampanje protiv pušenja izjavljuje: Teško mi je s vama Europljanima jer kod vas je uvijek neka hijerarhija u pitanju - vjerska, vojna ili politička...

Doista. Hrleći uvijek od početka prema kraju, mnogokad smo iza sebe, slaveći cilj i rezultat, tek lešinu ostavili da svjedoči o neterpeljivosti, lakomosti, površnosti, neumjerenosti. I kad smo znali da je cilj lešina koja otkriva tendenciju - hrliši smo... gradili sisteme...

Suvremeni kazališni komandi strukturirani tako da priče kreću od jednog trenutka prema prošlosti, te moderni glazbeni spotovi - znali su na trenutak okrenuti kotač u suprotnom smjeru.

Voziti unatrag?

Nepjde u našim pevim počecima, mi ljudi govorili smo samo u slučaju da smo snažno osjećali; danas u pravilu govorimo samo ako ne osjećamo!

Danas smo mnogo precizniji, operiramo pojmovima koji se odnose na pojmove, koji su horizont pojmovnog razumijevanja svijeta, koji su - reklo bi se i kolokvijalno - pojam. Zaboravili smo vremena kada smo, ono što smo uopće govorili, govorili samo u pjesničkim slikama.

Metafora je u temeljima našeg viđenja svijeta i uvijek ćemo joj se vratiti kada, oslobođeni općinosti logocentrima, pojma i pisma - shvatimo da smo samo slavili jednu tehnologiju.

Idemo natrag. Zajedno s Diodorom Siciljskim i Vitruvijem, do onih prvih ljudi koji su živjeli u špiljama i po šumama. U neartikuliranim zvukovima koje su ispuštali sadržane su zvukovne slike emocija straha, brige, pozbje, zadovoljstva. Nije presudno znati koji je od tih prvih ljudi koji zvuk upotrijebio kao svoj zaštitni znak. Ali se ne smije ispuštiti iz vida da su bujice ljudskih emocija zapravo prvi materijali za razmenu informacija među ljudima...

Prvi narodi, bilježi i Vico, bijah pjesnici i izražavali su se na pjesnički način.

Danas neprijeponice kulturne činjenice filozofije i pjesništva još jučer su bile veliki suparnici u borbi za prevlast nad čovjekom. U početku se govorilo samo slikama, samo pjesništvom koje je bilo neko kao "pismo prije pisma". Povijesno promišljanje inauguriralo je Ferikida sa Sira kao prvog čovjeka za kojeg je poznato da je pisao u prozi. Riječ je o čovjeku koji je opravdanje za prozu tražio u činjenici da se bavi - filozofijom. Filozof je, dakle, prvi shvatio da se ne mora koristiti tim sredstvom koje ritmom i rimom usijeca značenje u pamćenje, ali je otvorio proces koji će dovesti do prestrukturiranja ljudskih moći.

Rousseau je isticao činjenicu da su operabilno, dakle prihvatljivo i praktički korisno pismo sastavljeno od artikuliranih suglasnika i samoglasnika - izumjeli trgovački narodi koji su putovali, govorili više jezika, pa su silom prilika uspoređivali i analizirali. Upravo je ta analiza iznjedrila zajedničke nazivnike, male čestice, jezičke monade, na kojima će se graditi jezički, filozofski, politički i ostali sustavi... Stari su slutili nužnost poznavanja medija samospoznanje i prenošenja iskustva. Staraoidinosti je običaj nalagao učenje epova i to ne samo od početka prema kraju nego i obratno. To učenje teksta unatrag bila je dodatna sigurnost da će naučeno biti zapamćeno, a usmena predaja prenesena pokoljenjima. Poput današnjih video recordera ili CD romova mogli ste vrtjeti sadržaj u bilo kojem smjeru.

Sustavno grčko filozofiranje logiku i gramatiku ne bez razloga stavlja u temelje svoga znanja. Jezik i misao su mediji kojima se hoće dohvatiti RED, LOGOS, UM, BOG... To su mediji pa njihovu prirodu svaki obrazovani Grk treba poznavati.

Hegelova grandiozna građevina također ima logiku na svojim ulaznim vratima...

MANUAL ZA UPORABU...

Kako je sadržaj elektroničkih medija uglavnom utemeljen na riječi i misli, dugo je vladalo, a i danas nije napušteno mišljenje da i dalje sve treba temeljiti na tehnikama logike i gramatike, premda duboko u dobu elektronike, svijet još uvijek proizvodi intelektualce s gramatičko-logičkim programom za razumijevanje stvarnosti. Ti će se intelektualci i danas hvatiti nerazumijevanjem televizije ili Interneta. U temelju je takvog osjećaja neovisnost od prirodi medija i njihova značenja na svekoliku ljudsku zbilju (psihologiju, komuniciranje, kulturu, materijalni svijet...)

Svijest o značenju medija, o nužnosti promišljanja prirode medija, segmentiranja medija i definiranju uloga pojedinih segmenata na čovjeka i njegov svijet - pretpostavka je svakoj budućoj eventualnoj metafizici.

Kada je o McLuhano riječ, bitno je njegovu najčešće citiranu rečenicu MEDIJ JE PORUKA shvatiti u njenom punom značenju, a često citiranje bez promišljanja gotovo da je izmijenilo smisao poruke. Bitno je razumjeti da bit nije sadržana u poruci nego u mediju, a to gotovo da je bolje izrečeno negacijom MEDIJ NIJE SAMO PORUKA, odnosno sam medij je poruka. ▲